

Tjänsteställe, handläggare
Samhällsplanering och Infrastruktur, Simon
Jäderberg

Sammanträdesdatum
2022-03-17

FöredragningsPM
Dnr: 21RS12470

Organ
Samhällsbyggnadsnämnden

Svar på remiss om Trafikverkets del- och slutrapport om beredskapsflygplatser

Förslag till beslut

Samhällsbyggnadsnämnden beslutar

att redovisat förslag till yttrande godkänns och skickas till
Infrastrukturdepartementet samt

att paragrafen justeras omedelbart.

Sammanfattning

Trafikverket har på uppdrag av regeringen gjort en utredning och översyn av beredskapsflygplatser i Sverige som levererats i två delar. Utredningen har berört samhällsviktigt flyg, totalförsvaret och operativt funktionsansvar.

2020 presenterades en lista över tio befintliga beredskapsflygplatser och förslag på ytterligare nio stycken sådana, däribland Örebro flygplats. Den 5 augusti 2021 rapporterades en delrapport som föreslår ytterligare tre flygplatser. Anledningen är att Trafikverket bedömer att behovet för samhällsviktigt flyg och totalförsvaret inte kan tillgodoses endast med dagens tio permanenta beredskapsflygplatser.

Det presenteras olika förslag på hur finansieringen av dessa beredskapsflygplatser ska gå till framöver, något remissinstanserna bör ta ställning till. Alternativen för finansiering är flera och kan innebära ett nytt system för beredskapsflygplatser. Trafikverket har identifierat följande alternativ:

- Utveckla dagens system
- Att ålägga flygplatser att hålla beredskap genom lagstiftning
- Bidrag för beredskap genom en ny stödordning
 - o Stödordning via undantagsregelverk

Tjänsteställe, handläggare
Samhällsplanering och Infrastruktur, Simon
Jäderberg

Sammanträdesdatum
2022-03-17

FöredragningsPM
Dnr: 21RS12470

- o Stödordning som anmäls
- o Stödordning grundad på icke-ekonomisk verksamhet
- Ersättning för beredskap via statsbidrags- eller länsplaneförordningarna

I utredningen har Trafikverket tagit med totalförsvarsaspekter för att klarlägga behovet och kommit fram till att staten behöver ha rådighet över fler flygplatser i landet och att det krävs mer information och utredningar för att i ett annat uppdrag syna det närmare.

Det operativa funktionsansvaret (drift och kommunikation) vid beredskapsflygplatser har också utretts. Behovet av en myndighet med samlat uppdrag saknas och Trafikverket ber regeringen att peka ut en ansvarig.

Bedömningen är positiv till att se över dagens system och att utveckla lagstiftningen för beredskap. Örebro flygplats bör delta i framtida utredningar för att kunna påverka utformningen av systemet för beredskapsflygplatser eftersom de nu är utpekade som en sådan. De flesta metoder Trafikverket föreslår för finansiering är bra, däremot bör inte länsplaneförordningen vara ett alternativ för beredskapsbidrag till flygplatser.

Gällande totalförsvaret gör trafikverket rätt i att rekommendera vidare utredning.

Gällande operativt funktionsansvar bedöms det samlade ansvaret i första hand ligga hos en myndighet för det finns tydliga risker med att upphandla funktionen.

Ärendebeskrivning

Ärendebeskrivningen kan i sin helhet läsas i separat tjänsteanteckning.

Bedömning

Nedan delas bedömningen upp mellan de olika områdena som berördes i ärendebeskrivning, för lättare sortering i läsandet.

Förslag på beredskapsflygplatser

Med anledning av det alltmer extrema vädret med skogsbränder och översvämningar samt det osäkra geopolitiska läget är tajmingen på rapporten läglig. Det är mycket bra att rapporten mynnat ut i att dagens förutsättningar inte täcker behovet och att beredskapsflygplatser föreslås spridas ut i Sverige

Tjänsteställe, handläggare
Samhällsplanering och Infrastruktur, Simon
Jäderberg

Sammanträdesdatum
2022-03-17

FöredragningsPM
Dnr: 21RS12470

och öka i antal från 10 till 22. För Örebro läns del är det positivt att Örebro flygplats pekats ut som en framtida ordinarie beredskapsflygplats. Det är även positivt att närliggande flygplatser som Karlstad och Skavsta är utpekade, eftersom flygplatserna i tider av kris skulle kunna avlasta varandra och är belägna nära till befolkningen i Örebro län.

Utveckling av systemet kring beredskapsflygplatser och ersättning

Trafikverket bedöms vara rätt ute när de efterfrågar ett enkelt system för beredskapsflygplatser. Både att kombinera olika alternativ och skapa en ny stödordning kan vara bra lösningar. Hur systemet nu än görs om behöver det enligt Trafikverket utredas vidare. I utredningen bör de utpekade flygplatsernas representanter vara inbjudna till dialog för att kunna påverka hur ersättning ska gå till och vad som kan ge ersättning.

Trafikverket har tittat på att ge ersättning för beredskap via antingen *länsplaneförordningen* eller *statsbidragsförordningen*. För att beredskapen i Sverige ska ha likvärdiga förutsättningar bör stödet inte gå via länsplanerna eftersom det kan innebära olika politiska omprioriteringar vid framtagande av länsplan som förändrar tillgången till ersättning och därmed kan beredskapen variera. För att säkra flygplatsens drift och beredskap bör stödet ske på annat sätt. Ytterligare anledningar till varför stödet till beredskap inte bör gå via länsplanerna:

- Det finns en risk i att staten öronmärker medel i länsplanerna för nationella angelägenheter och därmed lägger sig i regional fördelningspolitik.
- Länsplanerna ska i första hand finansiera kostnader för utveckling av regional infrastruktur. Stöd för beredskap innebär mindre andel medel att prioritera till regionala satsningar, som trafiksäkerhetsåtgärder, busshållplatser eller cykelvägar. Ska stöd ske via länsplanerna ska 100% av kostnaderna täckas via ett tillägg till alla regioner med beredskapsflygplatser.
- Tillgången till medel i länsplanerna är redan idag begränsade pga kostnadsfördyringar och länsplanens medel har minskat i andel av den nationella planen varje planeringsomgång. Den bör inte urholkas ytterligare.

Stöd via en ny stödordning eller via statsbidragsförordningen som används idag bedöms som rimliga alternativ. Det kräver att kommunen, som flygplatsen är belägen i och sköter det administrativa kring stödet, måste säkerställa förenlighet med GBER¹. Det ska inte vara några problem enligt Örebro

¹ Jfr 1 § i statsbidragsförordningen, vilket innebär flygplatser med allmän trafikplikt och med villkor att medel går till drift av flygplats. Bidraget får täcka underskott på flygplats aktuellt verksamhetsår.

Tjänsteställe, handläggare
Samhällsplanering och Infrastruktur, Simon
Jäderberg

Sammanträdesdatum
2022-03-17

FöredragningsPM
Dnr: 21RS12470

kommun.

Totalförsvarsaspekter

Bedömningen är att Trafikverket gjort rätt bedömning i att rekommendera vidare utredning. Region Örebro län bör bevaka kommande utredningar och se vad det innebär för driften av Örebro flygplats och möjlig framtida fråga om ägandeskap, eftersom en av huvudpunkterna från dialog om totalförsvaret var att staten behöver ha rådighet över fler flygplatser i landet för förberedelser av totalförsvaret och krisberedskap.

Operativt funktionsansvar

Trafikverkets förslag (att regeringen pekar ut en aktör som samlar information och är ensamt ansvarig för drift och kommunikation) är ett alternativ som skulle kunna förenkla informationsflödet med relevanta aktörer och öka smidighet och tillförlitlighet. Det skulle bli lättare för relevanta aktörer att veta var de ska vända sig för frågor och lättare för den ansvariga aktören att bemöta frågor samlat.

Alternativet att regeringen upphandlar funktionen är riskfyllt eftersom en aktör med vinstintresse skulle kunna dra ned på kvaliteten av tjänsten och möjligen också dra sig ur avtal eller gå i konkurs, även vid kris. Det finns också en risk att en privat aktör gör sig oersättlig om hela det operativa funktionsansvaret ska samlas hos en aktör. Det kan innebära att hela systemet måste göras om ifall aktören skulle visa sig underprestera/slarva. Den samhällskritiska verksamheten bör behållas hos offentlig sektor för kontroll. Medelstillgången för stöd till beredskapsflygplatser har varit begränsad tidigare och det finns en risk att läget förblir så om förslaget leder till ökade kostnader. Därför är det viktigt att frågan utreds grundligt.

Konsekvenser för miljö-, barn- och jämställdhetsperspektiven

Beslutet väntas inte få några konsekvenser för något av perspektiven.

Ekonomiska konsekvenser

Beslutet väntas i sig inte få några konsekvenser för Region Örebro län. Däremot kan beslut av regeringen påverka ägarskapsfrågan för Örebro flygplats och ansvar för flygplatsen, vilket i sig kan leda till ökade kostnader för Region Örebro län och övriga ägare, Örebro kommun, Karlskoga kommun och Kumla kommun. Beslutet kan även innebära förändrat ansvar för flygplatsen och det

Tjänsteställe, handläggare
Samhällsplanering och Infrastruktur, Simon
Jäderberg

Sammanträdesdatum
2022-03-17

FöredragningsPM
Dnr: 21RS12470

kan innebära anpassning av verksamheten efter det nya ansvaret vilket kan leda till investeringar. Dock kan det också innebära ersättning av staten som kompensation, vilket diskuteras ovan.

Beslutsunderlag

Delrapport Beredskapsflygplatser för att säkra samhällsviktiga flygtransporter
Slutrapport Beredskapsflygplatser för att säkra samhällsviktiga flygtransporter
FöredragningsPM samhällsbyggnadsnämnden 2022-03-17, svar på remiss om
Trafikverkets del- och slutrapport om Beredskapsflygplatser
Region Örebro läns svar på remiss av Trafikverkets del- och slutrapport
Beredskapsflygplatser för att säkra samhällsviktiga flygtransporter

Johan Ljung
Områdeschef Trafik och samhällsplanering

Skickas till:

Infrastrukturdepartementet